

kényes gyámság alá, ha akarta ezt, akkor közös ellenségünk, mert asajtó ott szabad, hol önállólag működik, s nélkülözi a hatalom avatkozásait.

Jót áll-e nekünk a Magyar Ujság, hogy ha ma és holnap provokálja a hatalom sensibilitását, ez az izgalom által nem válhatik túlzékennyé?

Nem lehetséges-e, hogy kiviva sikert, tovább nyúl holnap, mint ma tenné, vagy nem aratván sikert, a fennálló rendszer elégtelenségét mondja ki, s más rendszabályokat kíván s nyer is.

Nézzen vissza a példákra, s ám magasztalja hőseit Vehesben, Szabolcsban és Szatmárban!

Mi győnge, tehetetlen kormányt az államban a legnagyobb szerencsétlenségnek tekintjük, s a magyar szellem mit sem tűr kevésbé mint puba gyöngöseséget, másfelől méltányoljuk nagyon a megyék azon cselekményét, hogy időtlen tüntetések visszautasításával — habár készt is — megóvták eddig az országot egy egészen időnkivüli összeütközés mérhetlen következtől.

Sem a parlamentáris rendszer még megszilárdulva nincs, a megyék állása pedig, épen Mahomed koporsójaként föld és ég közt lebeg.

Ki lehet ma elég gondatlan e két hatóság éles összecsapását felidézni, ki tudja ma megmérni ily ütközések következtét.

Nyerjen a kormány, nyerjen a megye ily csatában, egyiránt veszélyes a közre nézve; mert felelős kormány mellett józanul nem akarhatunk ismét a megyei omnipotentiát helyreállítani, de azt sem akarhatjuk, hogy tulkapásaink által megsemmisüljön a megye.

Már maga a beavatkozási példa a megyerendszer megállapításánál, okvetlenül veszélyes fegyver a centralisáló hajlam kezében.

A hatalomra nézve sem ismerünk veszélyesb s esabítóbb dolgot, mint közbelépések, melyek sebes és könnyű sikert aratnak.

Nem szólhatunk emélfogva a kormány erélyes fellépése ellen, ezt tőle magasabb érdekek követelik, hálásak vagyunk azok iránt, kik félretéve minden tekintetet, önmegtartó hazafisággal óvták meg az országot egy nagyon időnkivüli komoly összeapás veszélyeitől két hatóság közt, melyeknek egyike sem szabad, hogy compromittáltassék, s lehetlenné tétessék.

De kárhozzátjuk az időtlen tüntetések hőseit, mert ilyesekkel ássuk meg a szabadság sírját.

Féktelenség mindig elnyomásra, sola sem vezetett még szabadságra, — vagy az összes világtörténelem merő koholmány.

A törvényhozás működése.

A képviselő-háznak oct. 5-én nevezetes ülése volt. Ez ülésen megtudtuk az országgyűlés mostani ülésének programját, továbbá ugyanezkor előterjesztették a pénzügyi kiegyezkedésre vonatkozó okmányok, s végül szeresének volt azzal is megismerkedni, hogy mit gondol a szélső baloldal az államadósságokról s mily könnyen hiszi fölfedezhetni ez ügyben a bülcsek követ.

Nézük sorban e különféle tárgyakat. Az ülés megnyitja után csakhamar felszólt a miniszterelnök, gr. Andrássy Gyula, s előadta, hogy az országgyűlést egyelőre csak adhoc: a pénzügyi kiegyezkedés tárgyalására összehívottak kéri tekintetni. Midőn az országgyűlés július hóban elnapoltatott, a kormány kijelenté ugyan, hogy a törvényhozás újra összeülésekor mindenképp előtérbe kerül a nemzetiségi kérdés, s a vallástyagi és az erdélyi unio iránt fognak a ház elé törvényjavaslatok terjesztetni. Ekkor azonban az volt az általános hiedelem, hogy a törvényhozás november közepe vagy vége előtt nem kezd meg üléseit, s a nagy fontos ságu tárgyak végleges előkészítését nem is lehetett előbbre reményelni. A kormány azonban másrésztől meghagyatott, hogy a mint a vasúti kölesön létesül, azonnal hívja össze a házat, a pénzügyi kiegyezkedés, valamint azon tekintet, hogy a jövő évi költségvetést alkotmány szerin megállapítani lehessen: mindez sürgetőleg szükségessé tette az országgyűlésnek a tervezett időnél való előbbi összehívattatását. S mindez a törvényhozás elé terjesztett tárgyakban való változtatásnak is természetes oka.

Oly természetes, hogy ezen elfogadható indokból senki sem akadhat fel. A vallás-ügyrendezése (értik alatta: az izraelita emancipációt is) bizonyára nem fontosb, mint pl. a nemzetiségi kérdés elintézése, s egyaránt sajnósan tartjuk, hogy a körülmények ugy alakultak, miszerint mindkét tárgyat még néhány hónappal továbbra kell halasztani. A „P. Lloyd“ azonban túl ló a célon, midőn a miniszterelnök okadatolását nem tartja „stichhaltig“ nak. Az izr. emancipatio általános emberiségi s oly szabadsági kérdés, mely ellen nem küzdhet senki sem, a ki komolyan alkotmányos elveket vall. Az emancipatio jogosultságát nem is

vitatja nálunk nyiltan most már senki sem. Mire valók tehát ez indokolatlan provociók?

A miniszterelnök ezuttal egyszersmind előterjeszté a hányad küldöttség jelentését, a törvényjavaslatot a hányad kérdésére nézve a kormány részéről, a küldöttség jelentését az államadósság iránt folytatott értekezletről, a kormány megállapodását ő felsége többi orszárai és tartományai kormányával e kérdésben létesült egyezményt illetőleg, továbbá a kormány a vám és kereskedelmi szövetségre vonatkozó egyezményét, az ennek megfelelő törvényjavaslattal.

Mind ez okmányok ki fognak nyomattatni s a három törvényjavaslat: a hányadról, az államadósságról s kereskedelmi és vámszövetség becikelyezéséről egyszersmind felolvastattott.

A hányadról szóló törvényjavaslat az arányt, mely szerint a pragmatia sanctio folytán az 1867. XII. t. cikk-ben közőseknek elismert államüggyek költségei a magyar korona orszárai és ő felsége többi orszárai által viselendők, a magyar korona országra nézve 30, ő felsége többi országra pedig 70 százalékbán állapítja meg. Az egyezmény 1868. jan. 1-jétől 1877. decz. 31. dikéig tart. A vámjövdelem akként szabályoztatik, hogy a vámok tiszta jövdeleméből előbb a közös vámvonalon átvitt adó alá vetett tárgyak után járó vámviszatérítések fedezetnek és azután fennmaradó fősleg fordittatik a közös költségek közös fedezésére. — E törvényjavaslat 4 cikkelyből áll.

Az állam adósságról szóló törvényjavaslat 12 cikkelyt tartalmaz.

E szerint 1868. évre megállapittatik, hogy az ezen évi államadóssági szükségletből, mely 145,339,617 frtra számítottat fel, a bir. tanácsban képviselt királyságok és országok 109,237,312; a magyar korona orszárai pedig 36,101,705 főt vesznek át. Ez összegből 62,370,387 ft ezüstben levén fizetendő, ebből lajthántulra 46,887,801 ft, a magyar korona országra pedig 15,492,586 ft. jut.

1869-től kezdve a magyar korona orszárai az államadósságok kamatainak fedezéséhez 29,100,000 ft. állandó, további változás alá nem eső évi járulékot fizetnek.

Egyszersmind megállapittatik, hogy 1868. máj. 1-ig törvényjavaslat terjesztessék elő, mely szerint lehetőleg az összes államadósságok egységes járadékadóssággá változtassanak át és a pénzügyeknek tökeviszafizetése általi terhelése lehetőleg kevesbítessék. A mi pedig azon adósságokat illeti, melyeknek ily átváltoztatása nem lehetséges, azok egységes járadékadóssági kötvények kibocsátása által fedezetnek, mely teher a birodalom lajthántul felét illeti, hozzá a magyar korona orszárai évenként egy millió ezüst frittal járulván, mi által a főleg magyar urodalmakra bekeblezett államjóság kölcsön fog fedeztetni, ugy hogy e kölcsön letörlesztésével a magyar korona tartományai által fizetendő ezen járuléki is elesik.

A jövő 1868 évi költségvetés hiánylata közös kölcsön által fog fedeztetni.

Nehogy azonban ilyesmi jövőre is szinmérteklül vétessek, a 6 §. ünnepélyesen kijelenti, hogy 1869. jan. 1-jétől fogva a két pénzügyi kormány vezérlvét a bevételek és szükségletek közti egyensúly helyreállításra fogja képezni; de a következő cikk meghagyja, hogy jövőre kölcsöntől mind egyik birodalmi fél saját hitelére köteles gondoskodni.

De a közös kölcsön lehetsége azért — a közös viszony természetéből kifolyólag — nincs elzárva, sőt a következő 7 §. erről gondoskodik is, de azon kikötés mellett, hogy ily kölcsön csak a pragmatia sanctio által kifolyó közősüggyek költségeinek fedezésére fordittathatik, s ezen adósság majd mindkét birodalmi fél között közösen osztatik fel.

A következő 8. 12 §-at tartalmazza, hogy az államjegyekből álló függő adósságtól mindkét fél közös jóállása fenntartatik; mindkét fél a töké visszafizetése által tetszés szerint esökkenheti évenkénti kamatjárulékiát, a vasuttsulatok azon birodalmi fél illetik, melynek területén az illető vonalok átvonulnak, s végül azt, hogy az állam adóssághoz való járuléki havonként átszolgáltatódó, mi ha nem történék, mindkét fél kötelezi magát, hogy a differenciát, tekintet nélkül a bevételekre, pontosan fogja beszolgáltatni, hogy a pénzügyi háztartásban fennakadás ne történjék.

E törvényjavaslatnak záradéka is van, s ez azt foglalja magában, hogy e törvény akkor lép életbe, midőn ennek határozatait a birod. tanácsban képviselt királyságok s országokra nézve ő Felsége helybenhagyandotta.

A harmadik törvényjavaslat, mely a kereskedelmi és vámszövetséget tartalmazza, 22 cikkelyből álló terjedelmes okmány, mely összes iparunk kereskedésünk legfontosb érdekeit öleli át. Ez okmány közlését, terjedelme miatt, közelebbre kell halasztanunk.

S így eljutottunk az ülés harmadik pontjához. Ez igen mulatságos, mi a végtelen számbalmaz után s intén jól esik.

A szélső baloldal részéről Madarász József kelt fel s azt indítványozta, jelentse ki a ház, hogy 1) az osztrák államadóssághoz való hozzájárulásra senki jogosan nem könszerítettetik; 2)

számoljon az osztrák kormány az 1849. év óta történt magyarországi bevételek s kiadásokról, s egyenlitsük ki az ebből támadó mérleget; 3) legyen általános népszavazás az ország területén, hogy ki s mennyit akar elvállalni az osztrák államadósságokból. Végül kijelenti, hogy azok, kik az államadósságot Magyarországra reá szavazák, ezért vagyunkkal is felelősek lesznek. Punctum.

A ház kaczagva fogadta ez indítványokat. A legsajátságosabb alkotmányos theoria vonul át ez indítvány minden pontján, másrészt pedig oly gyermetes naiv indokolása, hogy a képv. ház derűltége bizonyára mindenütt hasonló hangulatot fog felköltetni, a hol csak a szélső baloldal e legújabb államférfiúi productumával megismerkednek.

Az ülés egyéb mozzanataiból fölemlitjük, hogy a miniszterelnök ő Felsége közösetét tudatá a legm. névnap alkalmából nyilvánított jó kívánatokért, hogy felolvastattak a koronázásra, a koronázási ajándékra s a koronázók választására vonatkozó szentesített törvények, hogy a ház Bőszörményi László képviselőnek újabban meghagyta, miszerint a felegházai képv. Hrabovszky Zs. választása megvizsgálására vonatkozó okmányokat öt nap alatt okvetlenül terjeszse elő, s hogy végül a következő képviselők igazoltattak: Perczel Mór, Majthényi Dezso, Tóth Lőrincz, Stephanides Henrik, Kazinczy István, Trifunác Pál, Csernátóy Lajos, Hertelendy Kálmán, Török Sándor, Hosszu József, Urhazy György, Szász Károly, Kéthelyi József, Szabó Imre, Boross Bálint, Dániel János, Konrád Mór, Tinku Ábrahám, Trauschenfels Emil, Rannicher Jakab, Édes Albert, Antalí Károly s Joannovics György. A ház most, az alapszabályok értelmében, osztályonként fogja tárgyalni az előterjesztett törvényjavaslatokat, mi valószínűleg igénybe veszi az egész hetet.

A birodalmi tanácsnak okt.

5-iki ülésén az állam alaptörvényének tárgyalása került szőnyegre, ez ezek eseljét, mely a bírói hatalomra vonatkozik, esekély részletek kivételével meg is állapította. Miután a lengyel párt és az ezekkel egyesült esekélyszámu szloven és tirol saját beleegyezését az alkotmányrevisio megvitásáról és eldöntéséről tette függővé; a vitakozások igen tág körűek voltak. Ezek elsöben is elnapolást sürgettek, miután ez megtagadtatt, azzal léptek elő, hogy a februári patens értelmében a 2/3 majoritás kívántatik a bekövetkező szavazatokra; ez is megtagadtatván, a jobb oldal kijelentette, hogy visszavonja magát a szavazattól; mind azonáltal a bal oldal a centrum ritka erélye és összetartása következtében megtörtént szavazás folytán valóban 2/3 majoritás tñnt ki.

Az 1 §: Az államban minden itélés, itélet a császár nevében gyakoroltatik; az itéletek és elmarasztalások a császár nevében állittatnak ki. (98 szavazattal 42 ellenében elfogadtatik)

2 §: Az itélőszékek szervezése és illetékesége törvények által határozatik meg.

Kivételes itélőszékek csak a törvények által előlegesen meghatározandó esetekben ismerhetők el. (változtatlanul elfogadtatik.)

3 §: A katonai törvények hatásköre — a háború esetében határozatok erélye fennmaradván — katonai személyek által elkövetett katonai büntények és kihágásokra, valamint katonai fegyelmi büntényekre, továbbá hadifoglyokra és eszekre, valamint a es. kir. tengerészek által elkövetett tengeri rablókra szorittokzik.

1869-iki január 1-től kezdve a katonai törvények minden más ügyekre a polgári törvényekre ruháztatik át.

E paragrafust illetőleg a választmány minoritásának Waser referens által előadott azon nézete fogadtatott el, mely szerint a katonai törvények a katonai személyek neszak katonai vétségei, hanem bármennyü vétségei felett itéljen.

4 §: A rendőri és illetéki büntetőtörvények áthágását illető itéleti jog törvények által fog szabályoztatni.

és 5 §: A bírák a császár által vagy annak nevében véglegesen és élethossziglan nevezetnek ki — minden vitakozás nélkül elfogadtatnak.

A 6 §: A bírák bírói hivataluk gyakorlatában önállóak és függetlenek.

Csak a törvényben meghatározott esetekben és formaszerinti bírói elmarasztalás alapján fosztathatnak meg hivataluktól, vagy függesztethetnek fel, vagy akarattuk ellenére tétethetnek más állomásra, vagy nyugdíjaztatnak.

E határozatok azonban nem alkalmazhatók oly esetekre, melyekben a más állomásra való áttételt az itélőszékek szervezése követeli, — hosszabb vitakozás után elfogadtatik.

7. §: „Kellőleg kihirdetett törvények erélyeségének vizsgálatába az itélőszékek nem boesátkozhatnak. Ellenben határoznak a törvényes ügyfolyamban a rendeletek erélyességét fölött.

8. §: „Minden itélőszéki hivatalnok felavató esküjében az államalaptörvények áthágatlan megtartására is meg tartozik esküdni.

9. §: „Az állam vagy ennek itélőszéki hivatalnokai az utóbbiak által hivatalos eljárásuk fogantatásában elkövetett törvényszegés miatt, a bírói eljárásban kijelent törvényes utakon kívül,

pőr útján is megkerestethetnek. E megkeresési jog különös törvény által fog szabályoztatni.

10. §: A marasztaló bíróság tárgyalásai polgári és fenyítőtörvényi ügyekben szóbeliek és nyilvánosak. A kivételeket a törvény állapítja meg. Fenyítő eljárásban a vádlóper erélyes.

11. §: „N-béz büntetésekkel terhelt büntényekben, melyeket a törvények ki kell jeleníe, valamint minden politikai vagy nyomtatvány által elkövetett büntény- és vétségben esküdtek határozni a vádlott vétkessége fölött.

12. §: A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok legfelsőbb itélőszéke Bécsben székel, mint semmisítő törvényszék — minden vitakozás nélkül elfogadtattak.

A 13. §: mely a bizottság dolgozata szerint így szól: „A császárnak joga van amnestiát adni és a büntetések, melyeket a törvények ki mondottak, elengedni vagy könnyíteni, valamint az elítélésből folyó törvényes következtéseket elengedni, a miniszterek felelősségére vonatkozó törvényben foglalt korlátozások tekintetbe vételével.“ — az igazságügyminiszter felszólalása folytán oda módosítottatott, hogy e paragraphus előlöl következőleg megfogadtatott: „A császár kegyelmezési joggal bír és elrendelheti, hogy valamely büntényben fenyítő eljárás ne indíttassék meg vagy a megindított beállittassék, továbbá joga van amnestiát adni stb. . .“

A 16. §: „A törvénykezés a közigazgatástól minden instantiában elválasztassék,“ és

15. §: „Minden esetben, melyben a közigazgatási hatóságnak a fennálló vagy jövőben hozandó itfjúság értelmében magán személyek egymással ellenkező igényeiben kell döntenie, az ezen itélet által személyjogaiban rövidsége szenvedett félnek hatalmában áll az ellenfél ellen megindított rendes per útján jogának erélyét szerezni,“ — minden vitakozás nélkül elfogadtattak.

Legközelebbi ülés kedden, oct. hó 8-ikán tartatik.

Az urak háza, mivel a tagok negyvenen sem jelentek meg, ismét határozatképtelen volt.

A kormány működése.

Vallás- és közoktatási miniszterium. Előttünk fekszik azon beszéd, melylyel B. Eötvös a f. é. szeptember hó 20-ikán a középtanodai tanrendszer újjászervezése ügyében tartott igazgatói és főigazgatói tanácskozáskat megnyitotta.

Mint minden, a mit B. Eötvös től, mint írótl olvastunk, és mint szónoktól hallottunk, ugy ezen beszéd is világos tanbizonyosága annak, hogy szerzője először nem „a vármegye ház ablakáról nézi a világot“, és másodsor, hogy a tárgyat, melyről szól, valóban szorgalmasan tanulmányozta.

A nézeteket, melyekből kiindul, a praemissák, melyeken beszéde alapszik, kifogástalanok és szerény véleményünk szerint minden tekintetben helyesek.

Es ezért annál inkább kell esodálkozunk azon, hogy ilyen helyes praemissák alapján oly következtvényekre jutott, hogy ilyen nézetpontokból indulva, oly középtanodai tantervet tarthat czélszerűnek, mint az, a melynek egyes részletei eddig közutdomásra jutottak.

Nem ok nélkül mondjuk: egyes részletei, miután a tanterv, mint szerves egész, valamint az értekezlet előtt, ugy mai napig is — ismeretlen, titok.

Hogy miért titok ma? hogy miért volt az addig is, mig az értekezlet tagjai egybehívtak? azt nem tudjuk, és annál meglepőbbnek találjuk, mennél inkább meg vagyunk gyözdöve, hogy oly fontos tárgy, mint az ország középtanodának lényeges átalakítására vonatkozó véleményadás, egyrészt a legilletékesebb szakembereknél is hosszabb tanulmányozási és megfontolási időt igényel, másrészt pedig az e g és z tantervnek, mint belsőleg összefüggő organismusnak, nem pedig csak egy e mozzanatainak ismeretét tételezi fel.

Mert pl. hogy lehet az I. és V. osztály tanterveiről és azoknak helyes választásáról vagy felosztásáról alaposan beszélni a nélkül, hogy a többi osztályoknak, sőt az egész intézetnek szerveztetbe pillantottunk volna?!

Lehet-e itéletet hozni egy ház feléti, a melynek csak két szobáját láttuk? —

De egyelőre térjünk vissza B. Eötvös beszédjére, melyből talán az egész tantervnek leg-alább fővonásaival megismerkedhetünk.

Annyi bizonyos — s ebben az értekezlet leg-miveltebb tagjai velünk egyet értenek, — hogy a hol, és a meddig B. Eötvös, mint általánosan elismert europai mivelttségű férjfiú beszél, ott és addig nézetei csak közhelyeslére találhatnak, azonban a hol a részletezés, a conclusió, szóval a tanterv kezdődik, ott — boesánat, ha legjobb akaratunk mellett tévednénk! — ezen tanterv ellen óvást teszünk az europai tudomány, valamint saját-lagos nemzeti közmiveltődésünk érdekében.

Ezeket nem könnyelműen és ok nélkül mondjuk.

Vagy ki nem helyeselné a miniszter nézeteit,

midőn pl. azt me zánkban nincs ol kívának, miután temig nincsen ta tában czéljának a taneszközök ne reformok szükség

továbbá „ha tartva, illusiókba kell ismerünk, h kítására ma st nélkülözhetlen meg hogy a, mit a le zésünkre hagyott potának, sem azon nem elégséges, r resztülvitelénél sz

Továbbá, ki dön ez oda nyilat melyek annak ut sunk reformját a jük meg. Nagyon reformja sok tan a jelen pillanatba miből következik között a középtan legtöbb tanerő és s hogy ez azon ké rel kezdetjük ma csak azért, mert először a néptan kerül ki, más, a legnagyobb akad ifjúság készletle ttuk szerint azér sunk állítása szes ságnak mintegy hanem a gyakor telmiségének zón

Végre tökéli nézetét is, — s e mondtuk, — hog egyik főhibája a és reálnodna m vannak külözve az első osztályok siumba, sem a g menni nem lehet

De következ az algyman nevezett alrealy s ezek fölé fél három facultásra lákat életbe lépt az V. és VI. tannyelvtől is ha a német ny szöbölni? a görög nyv az eddigi 8 az érettségi felvétli vizsgálat a tankönyv stb, stb., st

Mielőtt azo taglalásába boe alkalommal me felett, hogy a m lenté, hogy a sz leges tervezet, m tek tanácskozási pitott elvek al sege elé meger tervet' ugyana kívánságát, hog tályt illetőleg n tanévben fogana

Hogy magy

Közny

Vaspálya terve elvben megtáma vaspályánk, ez hibái, vagy a so tárgy.

S ha ezt inkább áll ez o előtt már az ors fiu me i.

De ki tehet ményei a viszo hogy ezen pályá scsésé vált.

Az ország t tengerpartjához tokkal oly időb dozni valója sin

De józanul azért, hogy Fi hogy azon term hassa.

Igen de ne reskedelmi szá vonalnak forga szállítás feltéte is egyenlőknek triestin.

keresési jog
alásai pol-
béliek és
állapítja
enyés.
bűnté-
ell jelenie,
tvány által
dtek hatá-
pviselt ki-
zeke Bécs-
" min-
ata szerint
stíát adni
székek ki-
valamint
eseket ele-
atkozó tör-
vételével.
folytán oda
ról követ-
yelmelési
bűntény-
g vagy a
van am-
gazgatástól
közigen-
hozandó
egymás-
e, az ezen
szenvedett
megindított
ni," — min-
hó 8-ikán
negyvenen
en volt.
si ml-
on beszéd,
hó 20-ikán
zese ügye-
ndeskozáso-
I, mint író-
tunk, úgy
annak, hogy
ablakáról
a tárgyat,
a tanulmá-
a praemis-
gástanok
n tekintet-
lálkoznunk
apján oly
ézetpontok-
vet tarthat
es részletei
es részle-
egész, vala-
is — isme-
volt az ad-
behívtak?
ek találjuk,
ve, hogy oly
podáinak lé-
eményadás,
ereknél is
ntolási időt
rvnek, mint
pedig csak
í fel.
oszály tan-
sáról vagy
il, hogy a
intézetnek
ett, a mely-
öt vős be-
rvnek leg-
ekezlet leg-
— hogy a
általánosan
eszél, ott és
álthatnak,
k, szóval a
egjobb aka-
terv ellen
mint saját-
ben.
ok nélkül
er nézeteit,

midőn pl. azt mondja, hogy „a nevelés ügye ha-
zánkban nincs oly állapotban, minőt viszonyaink
kivánnak, miután legalsóbb iskoláinktól az egye-
temig egészen tanintézetünk, mely jelen állapo-
tában ezéjének tökéletesen megfelelné, melyben
a taneszközök ne lennének hiányosak, s melyben a
reformok szükségét ne éreznők“

Továbbá „ha adott viszonyainkat szem előtt
tartva, illusiókban nem ringatjuk magunkat, el
kell ismernünk, hogy a népnevelés szükségessé átalá-
kítására ma még a szükséges előismereteket s
nélkülözhetlen statisztikai adatokat sem bírjuk, s
hogy az, mit a lefolyt idők kormánya rendelkezé-
zésünkre hagyott, sem népnevelésünk jelen álla-
potának, sem azon eszközöknek alapos megítélésére
nem elégséges, melyekre czélszerű reformok ke-
resztülvételénél számolhatunk.“

Továbbá, ki czáfolhatja meg a ministert, mi-
dön ez oda nyilatkozik, hogy léteznek akadályok,
melyek annak útjában állanak, hogy közoktató-
sunk reformját a legmagasabb intézeteknél kezd-
jük meg. Nagyon is igaz, hogy a felsőbb tanügyi
reformja sok tanerőt és taneszközöket kíván, minők
a jelen pillanatban rendelkezésünkre nem állanak,
miből következik, hogy közoktatási intézeteink
között a középtanodák azok, melyekben aránylag
legtöbb tanerő és taneszköz áll rendelkezésünkre,
s hogy ez azon kör, hol a reformot legtöbb siker-
rel kezdhethetjük meg, és kezdenünk szükséges, nem-
csak azért, mert — mint a minister mondja —
először a néptanítók nagy része ezen intézetekből
kerül ki, másodsor ezáltal magasabb oktatásunk
legnagyobb akadályát, t. i. az egyetemre átlépő
ifjúság készletlenségét hártjuk el, hanem néze-
tünk szerint azért is, mert első tanügyi statisztika-
sunk állítása szerint, a gymnasiumba belépett ifju-
ságnak mintegy 70 százaléka nem az egyetemre,
hanem a gyakorlati életbe lépven át az ország ér-
telmiségének zömét képezi.

Végre tökéletesen osztjuk B. Eötvös azon
nézetét is, — s ezt évek előtt nyilvánosan ki is
mondtuk, — hogy középtanodai rendszerünknek
egyik főhibája az, hogy az ugynevezett gymnasium
és reáltanoda már az első osztálytól kezdve el-
vannak különözve egymástól, minék folytán már
az első osztályoknál sem a reáltanodából a gymna-
siumba, sem a gymnasiumból a reáltanodába át-
menni nem lehet.

De következik e mind ebből, hogy
az algymnasiumok és reáltanodákat úgy
nevezett alrealgymnasiumokká kell átalakítani?
s ezek fölé félreáltanodákat, felgymnasiumokat,
három facultásra oszló lyceumokat, polgári isko-
látakat életbe léptetni?

az V. és VI. osztályban a latin nyelvet még
tannyelvül is használni? s e mellett
a német nyelvet az alsóbb osztályokból kikü-
szöbölni?
a görög nyelvet a lyceumra szorítani?
az eddigi 8 osztály helyett 9-et életbe léptetni?
az érettségi vizsgálatot megszüntetni, s helyébe
felvételi vizsgálatokat az egyetembe rendelni?
a tankönyvek monopoliumát behozni?
stb., stb., stb.

Mielőtt azonban ezen kérdések tüzesebb
taglalásába becsatlakoznánk, legyen szabad ezen
alkalommal még esodálkozásunkat kifejeznünk a
felett, hogy a minister ur épen akkor, midőn kijel-
lenté, hogy a szóban lévő „tanterv esakis oly elő-
leges tervezet, melyet azért terjeszt az egybe-
gyűlt tanácskozása alá, hogy majdan az itt megál-
lított elvek alapján készíthessen a király Ő Fel-
sége elé megerősítés végett felterjesztendő tan-
tervet“ ugyanazon pillanathban kimondja azon
kivánságát, hogy ezen új tanterv az I. és V. osz-
tályt illetőleg már a legközelebbi, azaz 1867-8-iki
tanévben foganatba véssék.

Hogy magyarázzuk ezt is?

Közmunka ministerium.

Vaspálya tervezetkénél helytelenség a vonalat
elvbén megtámadni, bár lehetne minden irányban
vaspályánk, ezek körül csak a vonalozás lehető-
sége, vagy a sorozat a kiépítésben lehet kérdés
tárgya.

S ha ezt általában kimondjuk, mennyivel
inkább áll ez az vaspályára nézve, mely évek
előtt már az ország közöhitása volt, ez a pesti-
fiu me i.

De ki tehet róla, ha a közelebbi letelt idő téte-
ményei a viszonyokat annyira megváltoztatták,
hogy ezen pálya kiépítésének sikere felette kérdé-
sössé vált.

Az ország magának utat akar törni egyetlen
tengerpartjához, Fiuméhez. Ezt teszi nagy áldoza-
tokkal oly időben, midőn legszegényebb s mi ál-
dozni valója sincs.

De jőzanul még sem teheti az ország ezt csak
azért, hogy Fiumeig vaspályája legyen, hanem
hogy azon termékeit s áruit a tengerhez szállit-
hassa.

Igen de nem a hazafiság szállit, hanem a ke-
reskedelmi számítás. Azaz, hogy a pestfiuemei
vonálnak forgalma legyen a pesti triesti mellett, a
szállítás feltételeinek kedvezőbbeknek, de legalább
is egyenlőknek kell lenni a fiuemei pályán, mint a
triestin.

Számba vette e ezt a közmunka ministerium?
s biztosította e forgalom tekintetében a nagy áldo-
zatokkal kiépítendő fiuemei pálya üzletét?

Mi legalább a versenyt igen neheznek, a si-
kert igen kétesnek látjuk, mit csak különös erély
s tapintat menthet meg, ha megmenthet.

Am vegyük a dolgot számítás alá:
Pest távolsága Triestről 81 1/2 pályamföld.
Pest Fiume távolsága 74 1/2 mföldre tétetik.

Az egész különbség 7 mföld. Amde ezen pá-
lyának Buda Cottori és Zágráb-Károlyvárosi szaka-
szaka, s így 40 mföldnyi pályavonal a déli vasut
társaság birtokában van, s maradna 34 mföld a fiu-
mei vaspályatársulat számára.

A déli vaspályatársulat ezer érdekeivel Tri-
esthez van kötve, s ezen érdekeiért áldozik is.

Hogy áll tehát szemben a két pálya a verseny
terén.

A déli vaspálya a lehetőségig leszállítja tarif-
tégeit Budáról Triestbe. Eddig még nem érte el a
lehető határt, s gabnára és fára, mely két legna-
gyobb forgalmán, mázsa- s mértföldenkint 7/10
krra szállítottá le. Tehát Budáról Triestig egy má-
zását 56—57 krért szállit.

Mondja már most a déli vaspálya, mint tenni
szokta: a végpontig áll a Specialtariff, rövidebb
pontokra a concessionalis ártétel:

Ezzel a fiuemei vonalon Pestről minden áru-
szállítmány lehetenné vált, még akkor is, ha a
fiuemei társaság egészen ingyen szállitana, s nem-
csak a szállítást, de az üzletköltséget is az ország
fizetné.

De tegyük fel, hogy a déli vaspályatársulat
ezt nem teszi, csak a távolsághoz mért mérséklése-
ket tesz.

például: Budától Triestig a fennálló 7/10 kr.

Budától Cottoriig s maga vonalain má-
zásával 1 kr. mértföldenkint.

Akkor, hogy a fiuemei társaság a déli vaspá-
lyával versenyehessen, úgy kell mérsékelni árté-
teleit, hogy a szállítás drágább ne legyen, s mert
már a déli vaspálya 40 krt saját szakaszára elvesz,
a fiuemei társaság 34 mföldjére csak 17 krt vehet
mázsánkint, hogy a triestivel egyenlő árt tartson.
Esik mázsa s mföldre fél kr, miből oly vonalokon,
minő a fiuemei, az üzlet alig fedeztetik.

Szálljon még inkább alá, például csak 1/10
krral a déli vaspálya, már a fiuemei 34 mföldre
alig marad több 9 krral, mi az üzletet sem fedez-
heti.

Igy állnak ma a verseny föltételei.
Ne esudálja senki, ha midőn annyi millió be-
építéséről van szó, kérdezzük meg vannak-e azon
előzmények nyerve, melyek a sikert biztosítják?

Kinevezések. Ő es. k. ap. Felsége
a vallás és közoktatási minster előterjesztése foly-
tán az erdélyi egyházmegegyben megüresedett két
tisztelbeli kanonoki állomást Csatho József,
szé ely-udvarhelyi és Nagy Lajos, esik-szent-
györgyi lelkésznek s esperesnek adományozni mel-
tőztatott.

Lapszemle.

Magyar lapok. A magyar journalis-
tika e heti nagy eseményét ismét Kossuth újabb
turini levele képezi, melyet a Pesti Napló péntek-
napján szama ad át a közönségnek, s azóta a pártlapok
hasábjain megtekte körútját.

Kossuth ez újabb felszólamlásának hangja
mindenkit módnélkül — meglepett. Sokan kétel-
kedni szeretnének, hogy ő irta e valósággal, ha az
eszmemenet nem volna annyira övé.

Valóban annyira eltér e hang az előbbtől, mint
Spontini janicsár zenéje Bellini lágy dallamaitól,
vagy Wagner muzsikájában a Valkűrök harsza a
szellő fuvalmától zenében.

Ez nem a haragos égnek a esalódásig utánzott
mennydörgése a szószerkről, vagy toll hegyéről, nem
Catilina fejére zudított lavínája a népzagatásnak, ez
nem kormányzói manifestum, nem a „Magyar Uj-
sá g“ kijelentéseinek egyike, — semmi ezekből.

De mi hát? kérdi olvasónk.

Egy szinte öt hasábos szelid vezérezik, mi a
napisajtót ismét egy ideig táplálja váltig anyaggal,
mire a P. Napló igen conventionalis nyájás hang-
gon felelni fog, a Hon vezére minden veszély nél-
kül egy pár szép elmefuttatást ír a háború ellen, a
szólsó baloldal lapja pedig adja ezen vezérezikke-
zési concerthez a szokott fagotto grandet, P. Om-
péry Magyarországa a contrát, Pálffy Esti lapja
a kellemes hangú fuvalót.

Mi valóban ösztönelt örülünk a dolgok e sze-
rencés fordulatának.

És az idő ezen typusa is szerencse, valódi Is-
tenáldás rajtunk, mire szükségünk van inkább ma
mint valaha.

Vannak idők, midőn az egész légfolyan
annyira delejes, hogy minden érintés exploziókat
okozhat, most hála Istennek, a csinált exploziók is
el pattannak s a végén — látjuk, hogy biz az —
rakéta volt, s szinte sajnálnunk kell, hogy első
percében komoly arezot bőlöttünk ilyféle játékhöz.

Legnagyobb szerencsénk pedig az, hogy a
nagy agitator úni látszik már a meddő felhívások
nagy hangjait, természetes kedélyességgel beszél

hozzánk s azt mondja: dehogy akartalak én be-
neteket bajba keverni, hogy is juthatott annak a
b. Wenckheimnak eszébe engemet — de en-
gemet Kossuthot — notoriusnak nyilatkoztatni,
hiszen én — igazán megvallva némi önegyözé-
semmel — igen is loyális voltam. Csak attól féltel-
lek benneteket, hogy a németek miatt háborúba
keveredtek, pedig Magyarország érdeke az, hogy
Németország egygyé legyen, s pedig nem azon ural-
kodó alatt, ki Szt-István koronáját hordja.

Ez Karakán Marezi logicájával is annyit tesz,
hogy a porosz király legyen német császár a német
birodalom teljes birtokában, s mi maradjunk kor-
názott királyunkkal magunkra, s uralkodjék a
Habsburgház Budavár ormairól Pannonia virányin.

De ha Kossuth a német egységet oly immi-
nensnek tartja, mire volt a közösgügyi törvényeket
oly élesen megtámadni? azon eshetőségre, melyet
ő feltesz, a nélkül is elé áll magától a legbevézte-
tebb personal unio. —

Mi azonban Kossuth eszmenetét érteni ké-
pesek nem vagyunk.

Ó utolsó levelében a „kibékülést“ támadó
s nem egyedül védő természetűnek állítja, s ezért
hibáztatja most már.

A tiszta personal-unio alapján kell vala tehát
szerinte kibékülnünk. Amde ez alapon a kibékülés
lehetetlen lett volna s akkor mi történik?

Marad a régi állapot s Ausztria föltétlenül ren-
delkezik hadcontingensünkkel, s ha volna, támadó
politikáját korlátlanul üzheti.

Ekkor azonban Szadovát fog — mondja reá,
mert a magyar katonaság lelkesedés nélkül nem
győzhet.

Mi pedig nem értjük, érteni nem akarjuk azon
nyereményt, mi egy új Szadovából eredhetne, sőt
azt fájlaljuk, miért engedtek Bécs államférfiai Sol-
ferino után néhány évet eltelni, s miért nem előz-
ték meg Szadovát.

De állitson bármit Kossuth utolsó levelének
hangján, azon korlátok közt, mit a törvény mege-
ged, örömet találkoznunk vele a lapirodalom terén,
sőt ha közeledik hozzánk, mint ez utolsó levelében,
nem tartozik a lehetlenségek közé, hogy összefé-
rünk. E levélben két nagy haladást kell kijelel-
nünk:

Egyik, hogy maga desavouálja 1849-et s loy-
lis téren marad.

Másik, hogy az europai conjuncturák mysticus
ködfátyol képeit feleldi, s ez által elősegíti itteni
bálványozónak igen kívánatos kiábrándulását.

S evvel nekik komolyan tartozik. Azt már mi
tudjuk, hogy ezen ábrándok támasztása, és ápo-
lása mennyi szerencsétlenséget hozott családokra
a letelt 18 évek alatt, s mi tudnók emondani, há-
nyan lettek ez időben ilyféle hitetgetéseknek
áldozatai.

Igy tán valahára elérjük, hogy az emberek el-
fordítják szemüket e humberg-től s ott keresik a
bajok orvoslását, hol egyedül fellelhetők, — ön-
maguk józan munkásságában.

Bécsi lapok. A német sajtó rendki-
vüli élénkséggel, csaknem kizárólagosan fordítja
figyelmét egy, a napokban fölmerült eseményre. A
Bécsben Rauscher bíbor-éresk elnökléte alatt meg-
tartott püspöki tanácskozmány eredményét egy
adresse ben nyújtotta be ő Felsőségének, mely a con-
cordatum fenntartása mellett szólal fel. Míg e püs-
pöki address ben 25 aláírt püspök és éresk a népre
hivatkozik, azalatt a sajtó ugyanezen felirathban a
nép óhajtsának teljesülését akadályozva találja;
sőt a miniszteriális részről a hitvallási bizottmány-
hoz tett azon értesítés, hogy a concordatum szente-
sítése alkalmával a kormány Rauscher bíbornokot
általános teljhatalommal ruházta fel, melynélfogva
senmi hitvallási tárgyalás nem történhetik a ró-
mai curia beegyezése nélkül, a német constitutioná-
lis fejlődést a legfontosabb vallási és erkölcsi ér-
dekekben, az iskolában és házasságban, lehetet-
lennek látja, miután sem a kormánynak, sem a
követek, sem az urak bázának a hallgatásnál
egyéb joga nincs, s a mig Antonelli és Rauscher
nem-et mondanak, addig a legfőbb állami érde-
kek a nagy közönségre nézve hozzáférhetlenek.
Nem mulasztják el ez alkalommal a bécsi lapok a
magyar klerus loyális hazafiságát kiemelni; s bár
a magyar klerus e téren szerencsésőbb helyzetben
van; mert Magyarországra nézve a concordatum
törvény erejével nem bír, s a magyar országgyűlés
jogfolytonosságát épen tartja, ha e kérdést egészen
mellőzi; de a magyar klerusban ezen ügyet illető-
leg semmi legkisebb ágítálás nem vehető észre, sőt
Simoró hercegségének a cultusminister urhoz
intézett gyönyörű válaszában esakis a magyar
klerus hazaszeretete es alkotmányos álláspontja
tünik ki. A magyar kath. pap, ugy mondanak, egy-
percze sem fedéli, hogy a magyar haza polgára,
s bár vallása mellett buzog, ebben az intézkedési
jogot, saját hona alkotmányos törvényeinek terén
akarja gyakorolni.

Igy szólnak egyenkivül valamennyi bécsi la-
pok; mi kedves szolgálatot véltünk tenni t olvasó-
inknak, ha e terjedelmes feliratnak tartalmát rövid
kivonatban ide esatoljuk:

A felirat mindenekelőtt kiemeli, mily nagy
szükség van egyetértésre azon fontos és élnap-
hatlan kérdések megoldásánál, melyek az állam-
háztartás szabályzását illetik, és e szerint a népek
jólétére döntő befolyással bírnak; mindazonáltal
létezik egy párt, mely az uralkodóház s a lakosság
tulnyom többsége által vallott vallást támadásai-
nak tárgyává teszi.

Az investitura miatt folytatott hosszas vita
1122. évben egy, II. Calixt pápa és V. Henrik csá-
szár közt Wormsban kötött szerződés által lön be-
fejezve. Ezen szerződést concordatumnak vagyis

egyezségnek nevezték. A legtöbb ily, az egyház
és állam kölcsönös igényeinek megfelelő concordatum
a 19. században kötötték Franciaország, Európa több államai és Amerika több köztársasá-
sága által. A nézetek különfélése mellett is min-
den fejedelem azon nézetből indult ki, hogy a con-
cordatum kétoldalú szerződés, mely által mindkét
fél jogokat nyer és jogszerű kötelezettséget vállal
magára.

A concordatumokkal is ugyanaz történt, mi
minden más állam szerződésekkal, hogy azokkal
nem mindenki volt megelégedve. Az olasz forrad-
almárook, s utánok a hasonérzelmű németek igaz-
tás eszközeül használták fel a concordatum szót.
Alulírt ércekek és püspökök közül mindenki fel-
szólalt az igazság meghamisításai ellen, hivatva
érezik magukat most is ugyanazt tenni a felség
trónja előtt.

Miért látott a 19. század annyi concordatumot?
Mert a 18. századtól a szomorú ziláltság örökségét
kapta. Franciaország, melyben megvalósítva lenni
látszott az állam Isten nélkül; Spanyolország,
melyben a zavar évről évre nőtt; az amerikai köz-
társaság, melyben a törvénytelenség dült, belátták,
miserint a rend helyreállításának alapfeltétele az
egyház és állam közti viszony helyes megoldása:
s concordatumot kötöttek, még a protestáns fejed-
elmek is szükségét érezték a szent székkel való
egyezkedésnek.

Az osztrák kormány is ily körülmények közt
volt. A liberálisok kötelesegei közé tartozik II.
József törvényhozását dicsérni; de József császár
visszautasította volna a dicséretnek oly szerű értel-
mezését, melyet a szövívők annak tulajdonítottak,
s ölte vége felé szomorúan tapasztalta, hogy az
egyházat az állam eszközevé tve rendszerével,
melyet ő védeni és fenntartani igyekezett, a libera-
lismus nines megelegetve; ezt csak kezdetnek te-
kinthi, ennél többet követel. Utolsó elhatározása
volt a tanbizottmány elnöke, a jansenista színezetű
Svieten oltalmába vett tétélek kárhoztatása, vala-
mint az egyházjogok a tantárgyak sorából való
kihagyására vonatkozó tilalom, s a hatóságoknak
tett azon szemrehányás, hogy az ifjúság nevelé-
sét s kiképezését oly lényeges pont, a vallás és
az erkölcsiség oly könnyedén vétetik.

I. Ferencz császár Ő Felsőségének Rómából
visszatérte után tárgyalások kezdettek az egyházi
törvények átalakítását illetőleg, különösen a ház-
zassági kérdésre nézve, mert ezáltal jött II. József
törvényhozása kiegyenlíthetlen ellenmondásba a
kath. tanal; de a fejedelem elvált ez élettől, mie-
lőtt e kérdés óhajtott megoldást nyert volna. —
József császár rendszere azonban már az igazság
ellenségei előtt is tarthatlannak látszott, s nem
volt más hátra, mint vagy tekintetbe venni a kath.
egyház jogait, vagy a forradalom elveit vallani. A
választásra nézve senki sem volt kétségben, ki a
társadalom fennállása iránt érdekeltődött. Felsőged
— ugymond a felirat — már 1849. évi március
4-kén megjelölte a követni szándékolt irányt az e
napon kihirdetett alkotmány 2-ik cikkelyében
kijelentvén, hogy minden törvényesen elismert
egyház a maga ügyeit önállóan intézheti, e cikk-
ely az 1851. dec. 30-káról kelt legmagasb elha-
tározás által is meg lön erősítve; sőt a Gallicia,
Dalmácia s az akkor a német szövetséghez tarto-
zott országok s tartományok püspökei, valamint a
magyar s horvátországi püspökök, kik az ily nagy-
fontossága kérdések rendezése végett egybe-
híva lőnek, minél mélyebben becsatlakoztak a dolgba,
annál inkább kiderült, hogy az egyházi viszonyok
végleges rendezése a szent székkel való egyezke-
des nélkül lehetetlen.

Az egyház önszervezkedési jogának több tekin-
tetbeni megsértése, emellett a házasságra vonat-
kozó a magyarországitól eltérő ausztriai törvény
módosításának szükséges volta, elégséges ok volt a
szent széki egyezkedésre. Az egyezkedés meg-
is kötetett.

A concordatum elismerte az egyház azon jogát,
hogy házasság érvénye fölött Isten és a lelkiismeret
előtt — határozzon, ellenben az állam fenntar-
totta abbeli jogát, hogy érdekeivel ellenkező egy-
bekeléseket megakadályozzon. — A főpápság fel-
lön hatalmazva, hogy a főpásztori leveleket előle-
ges engedély nélkül bocsáthassa ki, de, ez sem
vág az állam jogába, mert kötelesege minden fő-
papnak a kibocsátványok szétküldésével egyidejű-
leg azokat a helytartósággal közölni. Az isteni
tisztelnek az egyházi törvények értelmében ren-
dezése sem fenyegeti a közjólétet. A concordatum-
nak a tanításra vonatkozó része nem sérti a fejedele-
lem jogait. A fontosabb egyházi hivatalokra a fel-
ség nevez ki, az egyházi vagyon kezelése sem tör-
ténhetik a felség beleegyezése nélkül.

Miért törnek tehát a concordatum ellen?
mint az ellenség a vár falai ellen?

Azok ostromolják az egyházat, kiknek titkos
tana az érzékiségben központosul. A kath. vallást
mindenken utána teszik s ezt ök türelemnek
nevezik.

Ezek a nem-katholikusokra vonatkozó osz-
trák törvényhozást türelmetlenséggel vádolják;
pedig Austria uralkodó még akkor is tiszteletben
tartották a protestánsok jogait, midőn a Luther
pártján álló fejedelmek tiltakoztak azon követelés
ellen, hogy a területükön lakó katolikusok iránt
az új törvényhozás türelemmel viseltessenek; pél-
dál Erdély szolgálat. Ezen a nem-katholikusok több
jogokban részesítettnek, mind a katolikusok;
mindazonáltal léteznek határok, melyek tisztelet-
ben tartását a jogosság, méltányosság, eszély egy-
aránt követeli.

BELFÖLD.

Hevesbői a „Napló“ tudósításai kissé
más színben tüntetik fel a helyzetet, mint a „Ma-
gyar Ujság“ elakarta hitetni. A „M. U.“ böles óva-
tossággal egészen elhallgatta amaz kietlen illeté-
kességi vizsályt, mely Eger város és Heves megye
között létezik, a mi pedig nagyon jellemző adat el-
lenzéki mozgalmaink történetéhez.

A város nem engedelmeskedik a megyének! a
megye nem engedelmeskedik a kormánynak —
pouppás circulus vitiosus; a fegyelmetlenség oly szép
példánya, hogy örömben tapsolhat — a reactio.

VEGYES.

Örökös mérszálást, azt hiszik, hogy Dáznak a tén-
nelmi reménye a megválasztásra.

Tegnap kezdett meg a m. kir. egyetemi
tanév a szokásos ünnepélyvel, melyben a büfés-
szeti kar ezidei dékánja, dr. Szabó József a tanuló-
sok s a tanszabadságnak czéljait felhasználatát
emelte ki rövid, s igen szép beszédben. Különösen
ez utóbbira nézve azon visszaadást említette fel,
mely egy bizonyos külföldi egyetemén történt.
Történt ugyanis, hogy a természetrajz tanárai,
számra nézve öt, csak öt hallgatót mutathattak
fel, egy tanárnak három, a másiknak két hallga-
tója volt, háromnak pedig éppen nem jutott hallga-
tó. Peldányképp hozzá állított fel továbbá egy
ausztriai egyetemet, melyvel Európának egy ily
tudományos intézete sem állja ki a versenyt.

Pest október 7. Ma a szt. Ferenczrendi tem-
plomában gyász isteni tisztelettel illett meg az
Aradon kivégzett 13 tábornok halálának évfordu-
lati napja. A templom zsúfolásig megtelt. Az ajta-
toskodók szokatlan nagy száma, a sötét templom-
szanctuariuma közepén sok gyertya lángja köz-
emelő ravatal nagyságú volt a benyomást. A tem-
plom ajtajában egy gyászjelentés osztott szót,
mely fellengző szavakban emlékezik a bajnokokról.

Mint halljuk, a vallás és közoktatási mi-
nister ur P. Thewrewk Emil budai főgymna-
rium tanár külföldre küldötte oly czéllal, hogy
az ottani egyetemeken magát alaposabban kiké-
pezvén, a m. kir. egyetemen a latin nyelvészet és
irodalom megírult tanszékét elvethesse. Midőn
hirt egyrészt őszinte örömmel üdvözölték, másrészt
igen-igen óhajtanák, hogy a tanúgyi egéti kérdése-
nek e napjaiban minél több hivatott egyének al-
kalom nyújtassék, magát a többi tantárgyakból is
hasznoló módon kiképezni.

A „Neuer Lloyd”, melynek halálát hir-
dették a lapok, ismét feléledt hónapjaiból. 50 te-
hetőbb izraelita biztosította a lapot azáltal, hogy
közölte mindegyik 25-25 előfizető szerzéséről
gondoskodik. Lám mily áldozattal védők az izraeli-
táknak saját érdekeiket; tanulhatunk tőlük!

Ertesítés. A Szent István-Társulat köz-
gyűlése választmányi határozat folytán nem az
igazgatósági helységben, hanem a központi
papnövelde könyvtári termében fog
tartani. Miről a társulat t. ez. tagjai ezennel tisz-
telettel értesítenek.

Sajtóhírek. Lapunk legutóbbi számaiban
„Belföld” rovatában a harmadik kikezdés első
szavát „mondjuk”, e helyett „mondják”; a negye-
dik oldalon a tizedik kikezdés harmadik sorában
„vadás” e helyett „város” fordult elő; — továbbra
a tizenegyedik kikezdés két utolsó sorát, így kérjük
olvasztani „ezt Heves megye is pártolva, ily határo-
zat megsemmisítésére nem nyújthat segédkezet a
ministeriumnak.”

Erdélyi hírek szerint Oláhországban egy
rablóbanda tört át a határon és egy falva mar-
hat elhajtott, mint tudni akarják Hunyad megye
főispánja bizott meg a vizsgálattal, ha valyon
nem követték el a határsértést.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő:
ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

A példa indít s miért ne okulhatna Eger vá-
rosa meggye példáján?

A megye elhatározza, hogy nem teljesíti a mi-
nisterium rendeletét; a város pedig már nem egyszer
egyszerűen megtagadta a megye rendeletének
teljesítését, úgy hogy alispán az esetben kény-
szerítő eszközhez is volt kénytelen nyúlni.

Mindez oly állapotot jelez, mely, mint látszik,
teljesen meg van érve azon rendkívüli intézkedé-
sekre, melyek Hevesben nem sokára alkalmaztatni
fognak.

E rendkívüli intézkedések, mint hallani, a
legutóbbi ministertanácsban határozottak el. E
rendkívüli intézkedéseket a hiv. lap e hét folytatán
fogja közzétenni.

Ezenkívül van a „Napló” tudósításában más
valami is, a mit a Deák-kluboktól a multkor mon-
dott nézetünk megerősítéséül tekinthetünk.

A „N-6” levelezője ugyanis megjegyvezvén,
hogy a legutóbbi határozatnak is dacára, Heves-
ben a Deákpárt van többségben, csak hogy „nagyon
félénk”, nem jár a tanácskozásokba, vagy ha ott is
van, türelmesen a háttérbe vonul; hogy az aem is
lesz másképen, míg a nagytöbbségű Deákpárt nem
szervezi magát.

Mi meg azt tehetjük hozzá: hogy az aem is
lehet másképen. Pártversenynek nélkül nincs egyes-
ges működés, pártfegyverem s e nélkül nincs siker.

Pest városa képviselő-testülete most
már három napon át foglalkozik a főpolgármester
és a főkapitány közötti viszály elintézésével. Pro
és contra heves szónoklatok folynak. Egy részről
közkeletet iradjányoznak a főkapitány ellen,
másrészt a leghevesebben megtámadják a főpol-
gármestert. Mire lapunkat befejeztük, a vita meg
nem ért véget.

Fiuméből azon különös tényről távir-
nak, hogy a kir. biztos Cseh Ede ur lakásán a
horvát zászlót tüzte ki. E hirt különössége mellett
oly kevéssé értjük, hogy egyáltalában meg sem
magyarozhatjuk.

Legújabb.

Pest megye tegnap oct. 7. dikén kezdé
meg rendkívüli bizottmányi közgyűlését. Az első
ülésein az határozta a bizottmány Nyáry Pál
indítványára, hogy Kossuth levelének lefoglalatása
ügyében helyesli a kisgyűlés eljárást, továbbá
nem teljesíti a sept. 9-diki igazságügyministeri
rendeletet, hanem e ellenében a kormányhoz föl-
íratot terjeszt A közgyűlés ma, kedden foly-
tatatik.

KÜLFÖLD.

Franciaország. A béke fentartására tett
lépések meghiúsultak és Napoleon Biarritzba gyűjti
lívét. Az itt tartandó tanácskozások döntő be-
folyást gyakorolnak az eseményekre, és ép azért
fontosak. A német és római kérdést a francia kor-
mány saját előnyére csak akkor fogja sikeresen
megoldhatni, ha III. Napoleon a szabadelvű pártba
fog támaszkodni és ekkor a katonai körök elvsze-
tik befolyásukat. Mi köve hisszük, — bármikép
is tudni velük az optimisták, hogy ezentúl a fran-
cia kormány politikája szabadelvű lesz — mikép

a hatalmas Imperator lemondjon eddig gyakorolt
önkényi dicatori hatalmáról. A folytonos készülé-
dés is igazolja állításunkat Napoleon a bel-
vetküzendő eseményeknél a katonai kar hatalom-
mal fog megmérkőzni, az alkotmányos küzdelemre
kevés hajlandóságot tanusít. Mert akkor mért foly-
tatnák azon nagy előkészületeket? Hisz a hadügy-
minister egyik legjelentékenyebb Chassepot puská-
szállítónak tudtára adta, hogy minden db. puská-
ért, a mit a szerződésleg kitűzött idő előtt négy hét-
tel előbb ad át, 5 frankkal kap többet a kialakított
áron fölül.]

A francia kormány tudja, hogy az elhatár-
zás ideje már bekövetkezett, korábban mint a hogy
óhajotta. A francia lapok a porosz ellenes polé-
miáik által a német sajtót annyira felingerelték,
hogy most ez irtó háborút izent a francia népnek,
azon nemzetnek, mely annyira érzékeny. A kor-
mány ismeri népét, tudja hogy a folytonos sérte-
getések miatt elégtételt követel és ép ezért megke-
restette a porosz kormányt, hogy figyelmeztet-
lapjait a tollharcz káros következményeire. Ezen
figyelmeztetés már elkészt. A francia annyira
meggyőződött a porosz terjeszkedés miatt, hogy
feltékenységétől elvakítva azt meg akarja alázni.

Az európai congressusra nézve, melyet a párisi
„Epoque” híresztelt, azt hallani, hogy sem a bécsi,
sem a többi udvarokhoz nem érkezett felszólítás e
tekintetben Párisból. Amennyiben bécsi hírek e
tárgyban hitelesek lehetnek, London és Páris közt
sem fordult meg ily eszmecsere.

Olaszország. Garibaldi római expedíciójáról
seholgy sem akar lemondani. A kormány élve a
gyanupörrel élénk figyelemmel örködött a tbnok
föfölt s midőn ez Caprerát titkon elhagyta, ismét
elfogatott. Garibaldi jelenleg Caprerán kénytelen
bevárni az eseményeket, mert az Exploratore a szí-
getet szemmel tartja. A tudósítások, mik az expedi-
cióra vonatkoznak, különbözők. Az hírlik, hogy
Caninóban mintegy 80 emberből álló fölkelő esz-
apatnak sikerült az ottani esendő tanyát körülvenni
s a tanyában tartzkodó 30 pápai esendőrt megtá-
madták. Ezek azonban oly ügyesen védtek magu-
kat, hogy a támadóknak nemcsak vissza kellett
vonulni, hanem még 20 közülök a pápaiak kezei
közé került.

A „Moniteur” ezt írja: Az olasz kormány ál-
tal foganatba vett rendszabályok, melyeknek célja
megakadályozni az ellenséges csapatok benyomul-
lását az egyházi állam területére, eddigelő a leg-
jobb eredmény által lönek kisérve, s ezután is szí-
górúan fenn fognak tartatni.

Dacára a legszorgosabb őrizetnek, sikerült
mégis néhány agitatornak a pápai államokba, neve-
zetesen Aquapendente Soranoba benyomulni, hol
egyesülők után zavarokat igyekeztek csinálni.
A pápai csapatok által, melyeknek föladatát a
lakosság magatartása lényegesen megkönnyítette,
utóleretvén azonban, gyorsan szétverettek. Róma-
ban perezig sem zavartatott meg a legteljesebb
rend és nyugalom; a közhangulat igen kieliégítő.

A szentszék ismerte a helyzetet és a körü-
lményeket, meg van győződve, hogy az itt ott fel-
merülő fölkelest saját erejével is képes elnyomni,
mert a nép maga ellenzi a Garibaldi-féle vállalat-
tot, csakis az emigránsok pártjólak a fölkelést. A
„Wiener Abendpost” tudósítja a római betörésre
nézve írja: hogy ama kevés és kis összecsoportlások

melyek a pápai területen keletkeztek, jelenték-
telenek. Néhány, egész Aquapendenteig hatolt
garibaldista már visszatért, hogy magukat a san-
casiói olasz parancsnokságnál jelenték
miután nem remélhették, hogy a pápai területen
komoly kitörésre kerülne a dolog. Ezeket lefegy-
verették és szülőföldjükre visszaküldték.

A „Post” ezt írja: O szentsége a titkos Con-
sistoriumban tartott allocutiójában kijelentette a
bíbornokok előtt, hogy Napoleonnak Miksa esz-
szárhoz intézett levelei kezei között vannak.

Napoleon jelenleg különös helyzetbe jutott
ez által, mert ha a szt. szék iránt ellenségesen fog
föllépni — ezen levelek publicálása oly vissza-
törles lehet, mely a francia kormányt hirnevét
örökre befekéltetné.

Németország. A déli német államoknak az
éjszaka-német szövetséggel való egyesülését a bátor
porosz minister minden aron létesíteni igyekszik.
Czélját talán nem sokára elér, bár a „Memorial
Diplomatique” hiteles kiűtök után azt írja: a bajor
és württembergi kormány a francia kormányt
határozottan kijelentette, hogy a porosz hatalom
ellenében önkormányzatának függetlenségét meg-
akarja őrizni. Lehetőség és valószínű, hogy a
kormány az egyesülést megakadályozni igyek-
szik, de ha meggondoljuk, hogy a közvélemény
a dél német államoknak az éjszaka-német-szövet-
séggel való egyesülését óhajítja — tudni fogjuk,
hogy ez utóbbi győzni fog. Bismarck ezt jól tudja
és a jelenlegi feszült hangulatot is saját részére
igyekezett felhasználni. A mint a „Debatte” ber-
lini levelezője állítja, sokan azt hiszik, hogy Bis-
marck Florenzbe utazok. Azért, hogy az olasz
kormányt a maga részére nyerje vagy talán a ró-
mai kérdés megjelését siettetni? azt sem tudjuk
mért igyekezik a berlini cabinet az osztrák hitelt
amnyira megingatni. A porosz sajtó pedig, midőn
a francia készülődésekre utal, azt állítja, hogy
Napoleon az osztrák császárral felségével a leendő
pápa választás alkalmával közös befolyásukat er-
vényesíteni fogják azért, hogy egy saját érdekeiket
előmozdító hibornok foglalja el a szt. széket. Ezen
gyanúsítások és rágalnak jelenleg napirenden
vannak és sokan nagy dolgokról beszélnek — ta-
lán nem is eszalkoznak.

Törökország. Konstantinápolyból jelentik,
hogy Musztafa Fazil basa, az ifjú reformer török
párt vezére nagyvezirre nevezeték ki. Ez Török-
országban nagy jelentőségű tény, ha igaz.

Amerika. A „Liberté” jelenti, hogy az észak-
amerikai unio kormányja Kuba szigetét száz millió
piasteren megvette Spanyolországtól. A vételész-
szeg több évi részletben lesz fizetendő
Johnson, az egyesült államok elnöke az
alkalmával a „Herald” ki nyilatkozta, hogy az elnök
kormányzása gyalázat az államra s egy új alkot-
mányos párt megalakulása nagyon szükséges.

Mexico. Juarez elnököt választás bizony-
talan, mert közte és Porfirio Diaz közt nyílt szaka-
dás történt, újabb foglyok kivéggetése felett, s
azért az elnökségre ellenjelöltül tüzetett ki. Diaz
meggátolni óhajta a további vérontást, míg Ju-
arez annak további folytatását sürgeti, és miután a
nép — legalább így mondják — már megunta az

T Ö Z S D E.

Pesti áru- és értéktőzsde október 7-én.			Magyar értékpapírok árkelete.		Bécsi börze október 5-én.		Részvények.		Elsőbbségi kötvények.			
Gabna-árak.	Áru- mértékeket.	Ár- mértékeket.	Árva	Tartva	Árva	Tartva	Árva	Tartva	Árva	Tartva		
Bura bányási	86-87	5.45-5.60	Pesti keresked. bank	695-705.	Államadósság.	Árva	Tartva	Nemzeti bank	684-686.	1862. Erzsébet vasut	89.50	90.-
„ tiszai	88-89	5.65-5.80	Budai keresk. és iparb.	206-208.	5% osztr. értékű	51.25	51.40	Hitelintézet	177.20	1867. államvasut	115.75	116.25
„ tiszai	86-87	5.45-5.60	Pesti iparbank	82 1/2-83.	„ adómentes	57.-	57.25	Magyar hitelbank	88.75	Déli vasut	104.50	105.-
„ pesti	88-89	5.65-5.80	Pesti takarékpénztár	1310-1320.	„ nemzeti kölcsön	65.25	65.40	Alsó-ausztr. esc. társulat	606.-	Cseh nyugoti vasut	93.50	94.-
„ pesti	84-85	5.30-5.45	Budai	425-430.	„ metalliques	55.40	55.60	Anglo-osztr. bank	105.25	Tiszai vasut	94.50	95.-
„ pesti	86-87	5.50-5.65	Pesti hengermalom	1315-1320.	1860 ki sorsjegy	81.70	81.90	Ausztriai földhitelintézet	160-163.	Gal. Károly Lajos vasut	98.25	98.75
Készpénz	—	—	Pannonia gőzmalom	2100-2140.	Magyar földteherm. kötvény	68.-	68.75	Északi vasut	1682	Magyar észak vasut	—	—
Rész	78-80	4.-4.05	I-só budapesti gőzmalom	525-530.	Bánati	66.-	66.75	Államvasut	234.70	Lemberg csernov. vasut	83.75	84.25
Árpa serfőzére	68-70	2.80-2.90	Budai gyár-telep	516-518.	Horvát	68.-	69.75	Déli vasut	182.25	Erdélyi vasut	80.75	81.25
„ etetésre	68-70	2.40-2.50	Concordia gőzmalom	770-781.	Erdélyi	64.-	66.-	Ausztr. Dunagőzhajóz. tá.s.	138.50	Ausztr. Dunagőzhajóz. tá.s.	98.-	99.-
Zab	45-47	1.55-1.60	Budai királymalom	620-625.	Sorsjegyek.	Árva	Tartva	Gal. Karoly Lajos vasut	209.25	Pesti lánchíd	—	—
Kukorica bányási	—	—	Szegedi kivit. gőzmalom	70-74.	Hitelintézet	127.25	127.50	Lemberg csern. vasut	171.50	Érték és pénz.	—	—
„ uj	—	3.75-3.85	I. upesti szeszimóító	660-663.	Dunagőzhajózási	85.75	86.7	Cseh nyug. vasut	141.50	Frankfurti váltó	103.60	103.90
Bab	—	5.-5.50	Pestbudai butorkézmű	200-205.	Budai	23.-	24.-	Del.-ész. ném. összeköt. vasut	121.50	Londoni váltó	124.40	124.70
Köles	—	—	Magyar biztosító-társulat	630-635.	Pálffy	21.50	22.50	Magyar észak vasut	80.-	Párizsi váltó	49.35	49.45
Ropere	—	6.06-6.14	Pannonia viszonbirt-társ.	250-255.	Clar	24.-	25.-	I-só erdélyi vasut	133.75	Cs. arany	5.94	5.95
„	—	5.87-6.-	Pesti biztosító-intézet	235-240.	St. Genois	23.-	23.50	I-só ausztriai Dunagőzhajó- zási társaság	477.-	Napoleon'or	9.96	9.97
Záloglevelek.	Árva	Tartva	Magyar észak vasut	81.-	Windischgrätz	17.-	18.-	Egyletli tallér	183.-	Ezüst	184.-	184.50
Nemz. bank kisors. ezüst	96.90	97.10	Pesti keresk. b. zálogl.	97.-	Keglevich	12.-	12.50					
„ o. c.	92.30	92.50										
Magyar földhitelintézet	90.-	90.50										
Ausztriai	105.-	106.-										

HIRDETÉSEK.

Előfizetési felhívás

A
NÉPBARÁT
politikai és szépirodalmi
NÉPLAPRA.

Megjelen minden csütörtökön másfél ivnyi
tartalommal.

Ára: egész évre 4 ft, félévre 2 ft, évnegyedre 1 ft.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
Vas Gereben.

Szerkesztőségi szállás: Buda, Fortuna-utca, Fortuna vendéglő.

Pest 1867. Gyorsajtonyomása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Panda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.

Előfizetési felhívás

AZ
„EGYHÁZI LAPOKRA”
TUDOMÁNYOS ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
MŰVELT KATH. SZÁMÁRA.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK
Dr. HATALA PÉTER és ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
évnegyedre 1 ft., — félévre 2 ft., — egész évre 4 ft. ausztr. ért.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:
Üllői ut 10. szám, II. emelet Pesten.

Megjelenik minden hó elején 4 ivból álló füzetben.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A
TANÜGYI FÜZETEKRE.

Tisztelettel jelentem a t. ez. magyar tanári karoknak, hogy t.
CORZAN-AVENDANO GÁBOR
gazdátó urtól a „TANÜGYI FÜZETEK” szerkesztését átvettem.
Ezzel tudatom az eddigi t. ez. előfizetőkkel, hogy a füzeteket, míg
előfizetési idejük tart, rendszeren megküldöm, egyszersmind új elő-
fizetést nyitok s pedig 5 füzetre 2 frrtal, 2 füzetre 1 frrtal.
Az eddig megjelent 4 füzet 1 frrt 50 kr. beküldése után azonnal
megküldeték.

PEST, 1867. szept. 29-én.

Dr. Császár Károly,
k. r. áldozár.

Az előfizetési pénzek a kiadóhivataltba:
Első magy. egyesületi könyvnyomda
3 korona-utca, 18. sz. alá küldendők.

Pe

Midőn mi-
zaklató idő-
nül, ugyszólva
kat megindító-
riut van hazá-
egy organicus
s míg politikai
tetések jelen-
saiban keresi
rendben látja

Ha ezen o-
nem figyelme-
lehet, igen
megbomlott s
okozhat a ne-
minőket az
tunk, s mire
mondja az orv-
szót.

Korunk a
dás korszak-
befolyása alát-
zadra szállott
jaiból összeáll-
latát.

Mai időnk
döjel!

Mi van ma-
Világgrész-
egy nagy ké-
rende miatt a
kérdés, német
kérdés stb., s
elvonulni Eur-
getve a multat
Nem épen
ha a nagy eur-
egyes népcsal-
Melyik az
ne mért vol-
gondjait.

De alig va-
nép, melyet a
ngy elborított

Merre csak
uyainkban mi-
megoldásért k-
Külérintke-
lünk. Kormán-
dötsége mérh-
tért meg Bécsi
az önállóság t-
sában bannulat

Apáink az
az élet ősztone-
ikben, contem-
engedett.

Mi a vajud-
ben élünk, s be-
ket intéznünk.

S míg külf-
rencsenis hal-
benső családi
nunk, mert mi-
minden szeren-
sorsvátog.

Ezen benső

T

Történel

A bécsi Cam

Hogy a tört-
gondot és hűsége-
nyek rugóinak
telése.

Magyarorszá-
köz egyk sem v-
véresebb, áldozat-
végzetesebb, mint
vén, már már fo-
korunk polgáros-
Legfontosabb
nemcsak az, ki va-
zói, de az is: a s
első kitérési má-
e elejét venni?
Kiket ér az
vádja?
Sőt az utókor